

УДК 376.112.4

DOI 10.31654/2663-4902-2021-PP-2-18-26

Гордієнко Т. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
hordienkotana@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4662-1895>

Білоусова Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
kposv1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4167-9649>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Метою статті є дослідження і виділення особливостей організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії. Також у статті визначено особливості організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії, а саме: організація поєднаного загальноосвітнього та корекційно-розвивального навчального процесу, що забезпечує розвиток індивідуальних здібностей учнів; розробка та впровадження індивідуальних навчальних і корекційно-розвивальних програм на основі Держстандарту початкової освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, корекційно-розвивальної складової; впровадження у навчальний процес шкільної системи індивідуально-диференційованого підходу до навчання дітей з особливими освітніми потребами; психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами шляхом залучення шкільних фахівців і психолого-медико-педагогічної консультації.

Також запропоновано корекційно-розвивальний блок, що дасть змогу подолати школярам з обмеженими можливостями здоров'я труднощі у навчанні, шкільній адаптації та соціалізації. Визначені особливості забезпечать організаційно-методичне, навчально-дидактичне та корекційно-розвивальне спрямування інклюзивної освіти в умовах закладу загальної середньої освіти.

Проаналізовано методичні прийоми і засоби, які доцільно використовувати під час планування та реалізації корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: елементи аутотренінгу, арт-терапії, казкотерапії з відпрацювання негативних переживань, психотехнічні ігри, дихальні вправи, індивідуальне консультування, вправи на розвиток пізнавальних процесів у робочих зошитах: штрихування, аналогії, виключення зайвого, узагальнююча ознака, копіювання, кодування, коректурні проби, шифровка, відновлення слова, тексту і т.д.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивне середовище, інклюзивна освіта, учитель початкової школи, дитина з особливими освітніми потребами, індивідуальний навчальний план, психолого-медико-педагогічна комісія.

Постановка проблеми. Особливості розвитку сучасного українського суспільства і процеси інтеграції його в європейську спільноту актуальними роблять питання забезпечення соціального захисту українських громадян, а особливо тих, хто потребує захисту найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами (ООП). Тому актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед з тим, що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає.

В освітньому просторі ЗЗСО процес навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я недостатньо відповідає сучасним вимогам, що зумовило необхідність розробки організаційних умов включення цієї категорії дітей до загальноосвітніх закладів як важливої умови їх навчання. Тому нами визначено особливості організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії з розробленим і науково обґрунтованим корекційно-розвивальним блоком, що дало змогу подолати школярам з обмеженими можливостями здоров'я труднощі у навчанні, шкільній адаптації та соціалізації. Визначені проблемні питання засвідчили необхідність визначення особливостей, які б забезпечили організаційно-методичне, навчально-дидактичне та корекційно-розвивальне спрямування інклюзивної освіти в умовах ЗЗСО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом вітчизняні науковці, зокрема, С. Богданов, Г. Гаврюшенко, А. Колупаєва, Н. Найда, Н. Софій, І. Ярмошук та ін., здійснили ґрунтовні дослідження актуальної проблеми залучення осіб з особливими потребами до навчання в закладах освіти та їх соціалізації і включення до суспільних норм.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Та разом із тим, незважаючи на нагальність і актуальність інклюзивної освіти дітей з ООП, науковці визнають серйозні проблеми в її наукових розробках і реалізації у практичну площину. Вказані обставини дозволили визначити актуальність теми дослідження та необхідність пошуку і виділення особливостей організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії.

Мета статті – дослідити і виділити особливості організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі системної моделі інклюзивної освіти, розробленої А. Колупаєвою, визначено особливості організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії [3, с. 24]:

- організація поєднаного загальноосвітнього та корекційно-розвивального навчального процесу, що забезпечує розвиток індивідуальних здібностей учнів; розробка та впровадження індивідуальних навчальних і корекційно-розвивальних програм, зокрема корекційно-розвивальної складової;
- упровадження у навчальний процес шкіл системи індивідуально-диференційованого підходу до навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП);
- психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами (ООП) шляхом залучення шкільних фахівців і психолого-медико-педагогічної консультації.

Першою особливістю ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії є *організація поєднаного загальноосвітнього та корекційно-розвивального навчального процесу*, що забезпечує розвиток індивідуальних здібностей учнів; розробка та впровадження індивідуальних навчальних і корекційно-розвивальних програм на основі Держстандарту початкової освіти для дітей з ООП, зокрема корекційно-розвивальної складової.

Основним завданням педагогів і школи в цілому є адаптування освітніх програм для вирішення проблеми різнорівневого навчання для всіх дітей і створення умов для їх реалізації.

Саме цим і характеризується інклюзивний освітній процес, коли учні з особливими освітніми потребами на рівних навчаються і виховуються в загальноосвітньому класі, додатково отримуючи постійну корекційну допомогу. Тому особливо актуальним є питання про реалізацію вимог освітнього стандарту (оскільки йдеться про навчання особливих дітей саме в масовій школі) і розвиток всіх дітей без винятку і повною мірою.

Відповідно до ст. 345 Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2018 р.) [5], навчальний процес учнів з обмеженими можливостями здоров'я здійснюється на основі індивідуальних програм розвитку (ІПР) початкової загальної і

основної загальної освіти при одночасному збереженні корекційної спрямованості педагогічного процесу, яка реалізується через допустимі зміни в структуруванні змісту, специфічні методи, прийоми роботи, додаткові години на корекційні заняття.

Саме тому в умовах загальноосвітнього навчального закладу розробляється та втілюється в навчальний процес на кожного учня індивідуальна програма розвитку із гнучкою варіативною структурою її компонентів, а саме: індивідуальний навчальний план (ІНП), індивідуальна навчальна програма, система необхідних адаптацій та модифікацій, комплекс додаткових послуг для учнів з ОМЗ [7, с. 42].

ІПР – це освітня програма, адаптована для навчання дитини з ОМЗ (в тому числі з інвалідністю), яка розробляється на базі основної загальноосвітньої програми з урахуванням психофізичних особливостей і особливих освітніх потреб осіб з ОМЗ. Документ містить загальну інформацію про учня, поточні показники успішності й поведінки, рекомендації психолого-медико-педагогічної консультації, навчальні цілі, способи та форми оцінювання навчальних досягнень, показники динаміки розвитку, адаптації та модифікації, які необхідно здійснити, враховуючи потреби учня [7, с. 47].

Під час формувального етапу експерименту ми розробили і впровадили навчальний план, що охоплював варіативну та інваріантну частину з урахуванням вимог Державного освітнього стандарту [6, с. 90].

Структура ІНП включає перелік навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, кількість годин на вивчення кожного предмета за роками навчання; тижневу кількість годин; додаткові години на індивідуальні та групові заняття, курси за вибором, факультативи тощо; години корекційно-розвивальних занять (3–8 год на тиждень).

Варіативна частина навчального плану складається з годин, відведених на обов'язкові (за вибором), індивідуальні та групові заняття.

Корекційні завдання для навчання різних груп дітей були різними, однак диференційований підхід до освітнього процесу забезпечував інтегрування загальної та спеціальної програм з кожного предмета. Окремою частиною навчання в експериментальних класах були конкурсні заняття, рольові тренінги, групові дискусії, які були спрямовані на формування у школярів умінь вчитися в інклюзивному середовищі.

Індивідуальна навчальна програма передбачає:

- зміни термінів здачі, форми виконання завдання, його організації, способів подання результатів, в тому числі надання альтернативи об'ємним письмовим завданням (наприклад, написання декількох невеликих повідомлень; відтворення усних повідомлень з означеної теми);

- зміна завдання або тесту (скорочені завдання, спрямовані на засвоєння ключових понять, скорочені тести, спрямовані на відпрацювання правопису найбільш функціональних правил і навичок, альтернативні заміщення письмових завдань (ліплення, малювання та ін.)), або зміна вимог, що висувуються до рівня знань учня з ОМЗ;

- особливу методику виконання навчальних завдань, яка передбачає акцентування уваги на його виконанні, його чітке роз'яснення (часто повторюване, з виділенням етапів виконання), використання вказівок, як в усній, так і в письмовій формі, повторення учням інструкції до виконання завдання, близькість педагога до учнів під час пояснення завдання, демонстрація вже виконаного завдання;

- реалізацію особливої методики навчання: використання всіх способів сприйняття інформації: аудіальних, візуальних, кінестетичних з підключенням тактильних відчуттів; використання на уроках письма і читання завдань на розвиток функцій, що лежать в основі письмової мови: фонематичного сприйняття, розвиток звукового аналізу і синтезу, закріплення правильної вимови, розвиток лексико-граматичних категорій, зв'язного мовлення, зорово-моторних координації та ін.; навчання з опорою на пріоритетний когнітивний (аналітичний або синтетичний) стиль сприйняття інформації.

Як має відбуватись адаптування освітніх програм для вирішення проблем різнорівневого навчання для всіх дітей? Так, наприклад, в 4 класі на уроці математики при вивченні теми «Поділ багатозначного числа на однозначне» учитель визначав

основні (для всього класу) й індивідуальні завдання, при цьому використовував весь методичний ресурс (наочність, алгоритм, коментування дій учнями і т. п.). (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Тема уроку з математики
«Ділення багатозначного числа на однозначне»

Типи прикладів	Основні освітні завдання	Індивідуальні освітні завдання уроку
156:12	Відпрацювати письмовий прийом ділення багатозначного числа на однозначне; закріпити ділення з остачею; пропедевтика теми «Ділення багатозначних круглих чисел»	Закріпити уміння виконувати на калькуляторі дії ділення. Повторити уміння користуватися таблицею множення для пошуку остачі. Закріпити уміння виконувати ділення круглих чисел. Закріпити уміння використовувати дидактичний матеріал. Пропедевтика вивчення теми «Ділення багатозначних чисел на два та тризначні числа»

Під час планування та реалізації корекційно-розвивальної частини ІПР доцільно використовувати такі методичні прийоми і засоби: елементи аутотренінгу, арт-терапії, казкотерапії з відпрацювання негативних переживань, психотехнічні ігри, дихальні вправи, індивідуальне консультування, вправи на розвиток пізнавальних процесів у робочих зошитах: штрихування, аналогії, виключення зайвого, узагальнююча ознака, копіювання, кодування, коректурні проби, шифровка, відновлення слова, тексту і т. д.

Другою особливістю ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії є *упровадження у навчальний процес ЗЗСО системи індивідуально-диференційованого підходу до навчання дітей з ООП.*

Встановлено, що необхідною умовою успішного навчання молодших школярів з ОМЗ є комплексний психолого-педагогічний супровід, що включає діагностичну роботу, контроль динаміки розвитку учнів, визначення основних напрямків і реалізацію корекційно-педагогічної роботи.

Під педагогічною корекцією ми розуміємо корекційно-розвивальну роботу вчителя-дефектолога, а також врахування усіма педагогами, які працюють з учнями із ОМЗ, їхніх особливостей, яка, згідно з Держстандартом початкової загальної освіти для дітей з ООП [6, с. 92], проводиться в межах позаурочної діяльності і повинна бути спрямована на підтримку освоєння змісту навчання.

Корекційна робота повинна проводитись за наступними напрямками:

1. Педагогічна корекція.

При розробці корекційної програми слід враховувати, що для дітей описуваної категорії найбільш характерні такі порушення уваги, як недостатня стійкість і концентрація, звуження обсягу. При формуванні просторових уявлень на перший план виходять проблеми вживання прийменників, що позначають просторові відносини між предметами. Зорово-моторна координація виявляється в межах цілеспрямованих рухів.

2. Логопедична корекція.

Основними напрямками логопедичної корекції є: подолання дизартричних проявів у мовленні учнів і корекція мовленнєвих порушень.

3. Психологічна корекція.

Робота педагога-психолога з дітьми зазначеної категорії повинна бути спрямована на профілактику та подолання їх шкільної дезадаптації. Також в роботі педагога-психолога повинні враховуватися порушення когнітивних функцій молодших школярів із хворобами ОРА. Для них також характерна відсутність потреби в адаптації середовища, в допомозі асистента, і вони не потребують спеціальних технічних засобах для здійснення побутових і навчальних дій.

Низка спеціальних умов повинна створюватися для всіх дітей з ОМЗ без винятку, незалежно від їх особливостей. До таких умов відносяться: комплексний психолого-педагогічний супровід; навчання на тлі систематичної лікувально-профілактичної роботи – для запобігання погіршення здоров'я учнів; можливість дотримання ортопедичного режиму для дітей з ДЦП; співпраця педагогів з батьками учнів із ОМЗ.

Зміна організаційних форм і методів навчання дітей з ОВЗ: інтенсифікація соціальної взаємодії в роботі гетерогенних груп при класно-урочній системі навчання; особлива емоційна складова уроку, яка ґрунтується на взаємній повазі всіх учасників освітнього процесу, толерантності, взаємодопомозі; використання резервів дорослої і дитячої спільної діяльності; застосування альтернативних методик з урахуванням особливостей мовленнєвого, інтелектуального, сенсорного розвитку, елементів проблемно-пошукового методу з метою активізації дітей [2, с. 161].

Реалізація умови упроваджувалась у освітньому процесі закладу з поєднанням корекційно-розвивальної та загальноосвітньої складової. Велику увагу було приділено корекційно-розвивальним урокам, які проводили з урахуванням особливостей розвитку школярів з ООП відповідно до ІПР у другій половині дня під час індивідуальних консультацій, додаткового навчання, гурткової роботи, факультативів і групи продовженого дня. Корекційні заняття передбачали: логопедичні заняття з метою подолання порушень усного й писемного мовлення; заняття з фізичної культури; корекційні заняття з розвитку мовлення; заняття з формування навичок самообслуговування та соціалізації; логоритмічні уроки, зміст яких орієнтовано на потреби дітей з ОМЗ; заняття із психологом із психокорекції. Учні з порушеннями мовлення відвідували заняття з курсів «Вимова» та «Розвиток мовлення»; школярі з порушеннями опорно-рухового апарату – «Логопедична ритміка», «Рухова корекція», «Психомоторика і розвиток діяльності».

Індивідуально-групова корекційно-розвивальна робота під час експериментального навчання була спрямована на корекцію мовленнєвих порушень; зорово-моторних і оптико-просторових порушень; пізнавальних процесів; розвиток загальної та дрібної моторики; просторових уявлень.

Інтеграція на загальноосвітніх уроках здійснювалася через внутрішньокласну диференціацію (розподіл класу на підгрупи за рівнем розвитку), індивідуальний підхід, диференційовану програму з предмета й диференційований план уроку [7, с. 44].

Третьою особливістю ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії є *психолого-педагогічний супровід дітей з ООП шляхом залучення шкільних фахівців і психолого-медико-педагогічної консультації*.

Пропонуємо наступні етапи включення дітей з обмеженими можливостями здоров'я в ЗЗСО:

1 етап. Комплексна дворівнева психолого-медико-педагогічна діагностика дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

1-й рівень – психолого-медико-педагогічні консилиуми (ПМПК) освітніх установ.

2-й рівень – психолого-медико-педагогічна комісія міського відділу освіти.

1-й рівень діагностики. Процес первинного виявлення здійснюється ПМПК освітнього закладу, до складу якого входять вчитель-логопед, педагог-психолог, вчителі, вихователі, які мають досвід роботи з дітьми з ОМЗ, медичні працівники різного профілю. Тим самим забезпечується можливість психологічного, логопедичного, педагогічного, медичного супроводу навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, що має на увазі включення діяльності того фахівця, допомоги якого потребує дитина, в усі сфери навчально-виховного процесу. За кожним учнем

закріплюється фахівець, який забезпечує взаємодію в корекційній роботі інших членів консилиуму [2, с. 89].

Діяльність ПМПК розгортається за такими етапами:

1. Діагностико-консультативний етап: первинні відомості про дитину, спостереження за дитиною, діагностика проміжна, підведення підсумків діагностики, складання загальної картини діяльності дитини з фахівцями, діагностика підсумкова.

2. Організаційно-методичний етап: формування корекційної групи, складання індивідуальної комплексної програми розвитку, розробка моделі взаємодії фахівців.

3. Корекційно-розвивальний етап: зусилля фахівців спрямовані на корекційну роботу з емоційно-вольовою сферою, з пізнавальною сферою дитини, на формування базових навчальних умінь і навичок, корекцію мовленнєвих порушень.

4. Контрольний етап: обговорення динаміки розвитку, коригування програми розвитку, продовження занять.

2-й рівень діагностики. Обстеження в психолого-медико-педагогічній комісії визначається тяжкістю порушень психофізичного, сенсорного, неврологічного та мовленнєвого розвитку і необхідністю надання спеціальних освітніх послуг [5, с. 16].

Основна мета ПМПК – визначення умов, що забезпечують розвиток і інтеграцію в соціум дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

ПМПК закладу під час експерименту виконував низку завдань, основні з яких: виявлення відхилень у розвитку, соціалізації й адаптації учнів; визначення особливих освітніх потреб дітей з ОВЗ, які обумовлені недоліками в їх фізичному і / або психічному розвитку; створення рекомендацій щодо забезпечення оптимальних умов для подолання труднощів в освоєнні ІПР; моніторинг розвитку, освоєння ІПР; забезпечення комплексного психолого-педагогічного та соціального супроводу учнів, що зазнають труднощів у освоєнні ІПР, розвитку, соціальної адаптації; участь у розробці та реалізації ІПР, програм корекційно-розвивальних курсів, програм індивідуального супроводу; створення для учнів з ОВЗ спеціальних освітніх умов відповідно до рекомендацій ПМПК; профілактика фізичних, інтелектуальних і емоційних перевантажень, створення психологічно безпечного освітнього середовища; консультування батьків (законних представників) та фахівців, які беруть участь у психолого-педагогічному супроводі з різних питань; організація взаємодії ПМПК з педагогічною радою освітньої організації та іншими зацікавленими організаціями.

Форми діяльності ПМПК: діагностичне обстеження (методи: спостереження, бесіда, експеримент, тестування, вивчення результатів діяльності); консультування (психологічне, педагогічне, медичне); аналітико-статистична обробка матеріалів (аналіз, узагальнення, опис, графічне представлення); лекції, семінари, тренінги; підготовка публікацій (статті, методичні рекомендації). Якісна психолого-медико-педагогічна діагностика дозволяє підібрати дітям з ОМЗ адекватні педагогічні умови навчання в загальноосвітній школі. Таким чином, це дає можливість реалізувати їхні особливі освітні потреби засобами інклюзивної освіти [2, с. 112].

Педагогами застосовувалися адекватні можливостям і потребам учнів сучасні методи, прийоми, форми організації навчальної роботи, спеціальні технології і компоненти роботи, які спрямовані на включення всіх учнів у спільну пізнавальну діяльність, спільне шкільне життя на взаємній повазі, довірі, позитивних взаєминах.

В ЗЗСО слід передбачити обов'язкову взаємодію команди професіоналів: шкільних адміністраторів, вчителів загальної освіти, спеціальних педагогів, тьюторів, психологів, батьків. Для організації діяльності різних фахівців інклюзивної освіти було визначено координатора інклюзивної освіти – заступник директора з навчальної роботи [2, с. 62].

Координатор забезпечував умови для повноцінної взаємодії вчителів з профільними фахівцями, які брали участь у психолого-педагогічному супроводі з метою формування єдиного педагогічного підходу до кожного учня з урахуванням його психофізичних можливостей.

Зазначені умови впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітньому закладі доцільно об'єднати у три блоки: організаційно-методичний блок, корекційно-розвивальний і навчально-дидактичний.

Організаційно-методичний блок включав створення шкільної психолого-медико-педагогічної служби, організацію освітнього середовища, включення батьків до навчально-виховного процесу на засадах партнерства.

Корекційно-розвивальний блок передбачав психологічну та спеціальну педагогічну діагностику й консультації дітей з ОМЗ, а також спостереження за траєкторією розвитку кожної дитини спеціалістами шкільного психолого-медико-педагогічного консиліуму.

Змістове навантаження навчально-дидактичного блоку враховувало основу мету ЗЗСО – надання індивідуально орієнтованої педагогічної, психологічної та соціальної допомоги дітям з ООП. Відповідно впровадження комплексної диференційованої системи корекції розвитку молодших школярів з ООП передбачає організацію навчальної діяльності з використанням індивідуальних навчальних планів [3, с. 212].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, особливостями організації ефективної педагогічної діяльності вчителя початкових класів в умовах інклюзії з молодшими школярами з ООП є такі: організація поєданого загальноосвітнього та корекційно-розвивального навчального процесу, що забезпечує розвиток індивідуальних здібностей учнів; розробка та впровадження індивідуальних навчальних і корекційно-розвивальних програм на основі Держстандарту освіти для учнів з ООП, зокрема корекційно-розвивальної складової; упровадження у навчальний процес шкіл системи індивідуально-диференційованого підходу до навчання дітей з ОМЗ; психолого-педагогічний супровід дітей з ООП шляхом залучення шкільних фахівців і психолого-медико-педагогічної консультації.

Література

1. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи: навч.-метод. посіб. Кропивницький: КЗ КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2016. 38 с.
2. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення: зб. матер. Всеукр. наук.-прак. конфер. (21 червня 2018 року). Київ: Наша друкарня, 2018. 176 с.
3. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
4. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.08.2017 № 588. *Управління освітою*. 2017. № 10. С. 5–9.
5. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 № 607. *Урядовий кур'єр*. 2013. 18 верес. (№ 169). С. 15–16.
6. Софій Н. Інтегрований супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2017. № 2. С. 89–96.
7. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: метод. посіб. / під заг. ред. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.

References

1. Voitko, V. (2016). Navchannia i vykhovannia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy: suchasni pidkhody. Kropyvnytskyi: KZ KOIPPO imeni Vasylia Sukhomlynskoho [in Ukrainian].
2. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: vyklyky sohodennia – Education of people with special needs: today's challenges*. (2018). Kyiv: Nasha drukarnia [in Ukrainian].
3. Kolupaievoi A. A. (Eds.). (2012). *Osnovy inkluzyvnoi osvity* [Fundamentals of inclusive education]. Kyiv: A. S. K. [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.08.2017 № 588 – On

Amendments to the Procedure for Organizing Inclusive Education in Secondary Educational Institutions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 9, 2017 № 588. (2017). *Upravlinnia osvitoiu – Education Management*. 10. 5–9 [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї zahalnoi osvity dlia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.08.2013 № 607 [On approval of the State standard of primary general education for children with special educational needs: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21.08.2013 № 607] (2013). *Uriadovyi kurier – Government courier*. 169. 15–16 [in Ukrainian].

6. Sofii, N. (2017). Intehrovanyi suprovid ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy v umovakh zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Integrated support of children with special educational needs in the conditions of a general educational institution]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia – Special child: education and upbringing*. 2. 89–96 [in Ukrainian].

7. Sofii, N. Z. (2015). *Stvorennia indyvidualnoi prohramy rozvytku dlia ditei z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy* [Creating an individual development program for children with special educational needs]. Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady» [in Ukrainian].

Hordienko T.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Primary Education and Educational Management of Nizhyn Mykola Gogol State University
hordienkotana@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4662-1895>

Bilousova N.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Primary Education and Educational Management of Nizhyn Mykola Gogol State University
kposv1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4167-9649>

PECULIARITIES OF THE ORGANIZATION OF EFFECTIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE PRIMARY CLASS TEACHER IN THE CONDITIONS OF INCLUSION

The purpose of the article is to study and highlight the features of the organization of effective pedagogical activities of primary school teachers in the context of inclusion. The article also identifies the features of the organization of effective pedagogical activities of primary school teachers in terms of inclusion, namely: the organization of a combined general education and correctional and developmental learning process, which ensures the development of individual abilities of students; development and implementation of individual educational and correctional and developmental programs on the basis of the State Standard of Primary Education for children with special educational needs, in particular, the correctional and developmental component; development and implementation of individual training and correctional and developmental programs, in particular, correctional and developmental component; introduction into the educational process of schools of a system of individually-differentiated approach to the education of children with special educational needs; psychological and pedagogical support of children with special educational needs by involving school specialists and psychological, medical and pedagogical counseling.

There is also a correctional and developmental unit that will allow students with disabilities to overcome difficulties in learning, school adaptation and socialization. The identified features will provide organizational-methodical, educational-didactic and correctional-developmental direction of inclusive education in the conditions of general secondary education.

Methodical methods and tools that should be used during the planning and implementation of correctional and developmental work with children with special

educational needs are analyzed: elements of self-training, art therapy, fairy tale therapy to work out negative experiences, psychotechnical games, breathing exercises, individual counseling, development exercises cognitive processes in workbooks: hatching, analogy, exclusion of superfluous, generalizing feature, copying, coding, proofreading, encryption, word recovery, text, etc.

Key words: Inclusion, inclusive environment, inclusive education, primary school teacher, child with special educational needs, individual curriculum, psychological-medical-pedagogical commission.